

ТИПИ ТРАНСФОРМАЦІЙ У МОДИФІКАЦІЙНІЙ ПАРАДИГМІ ПРОСТОГО РЕЧЕННЯ

У статті розглянуто типи трансформацій у модифікаційній парадигмі простого елементарного речення, зокрема виокремлено внутрішньомодельні трансформації і міжмодельні трансформації структурних схем речення як інваріанта, представленого в певних моделях речень. Визначено граматичні категорії, за якими відбувається опозиція моделей речень.

Ключові слова: модифікаційна парадигма простого речення, структурна схема речення, модель речення, міжмодельні трансформації, внутрішньомодельні трансформації, граматична категорія.

Актуальність дослідження синтаксичної парадигматики зумовлена проблемним характером самого предмету дослідження, потребою комплексного аналізу синтаксичної системи української мови на засадах функціональної граматики, семантичного синтаксису. Такий аналіз уможливує виявлення загальних тенденцій організації синтаксичної системи сучасної української мови, встановлення співвідношення між семантичною, синтаксичною і прагматичною специфікою синтаксичних одиниць.

Метою статті є визначення типів трансформацій у модифікаційній парадигмі простого елементарного речення, встановлення граматичних категорій, за якими відбувається опозиція моделей речення у межах однієї структурної схеми.

Виокремлення двох типів синтаксичної парадигми – модифікаційної (словозмінної) і дериваційної (словотвірної) – зумовлює актуальність визначення критеріїв об'єднання типів речень у межах кожної з них, встановлення різновидів трансформаційних і дериваційних відношень між синтаксичними одиницями.

Просте речення як особлива синтаксична одиниця, на думку Н.Ю.Шведової, має такі характеристики висловлювання: 1) організація формами слів – однією чи кількома, зв'язаними граматично; 2) комунікативна функція; 3) інтонація повідомлення: розповідь, спонукання, питання; 4) здатність поєднуватися з іншими висловлюваннями у структурі тексту. Просте речення вирізняють також: 1) наявність у граматичній основі речення певного абстрактного зразка (структурна схема речення), спеціально призначеного мовою для побудови відносно закінченої одиниці повідомлення, причому за цим зразком може бути побудована безмежна кількість конкретних речень однакової формальної структури; 2) наявність ієрархічно пов'язаних одне з одним мовних значень, яких надає як сам зразок, так і його взаємодія з лексичною семантикою тих слів, що під час утворення конкретного речення заповнюють синтаксичні місця в цьому зразку; 3) здатність до формальних змін, які не властиві іншим видам висловлювань чи є для них нерегулярними; 4) свої правила поширення; 5) таке розміщення частин, яке уможливує актуалізацію інформативного центру висловлювання [10, 84].

Вирішальна процедура наукового дослідження різноманітних рівнів мовної структури полягає в послідовному виявленні та ідентифікації відносних інваріантів з усієї різноманітності варіацій. Варіанти досліджують, як відмічає Р.Якобсон, у зв'язку з набором різноманітних трансформацій, яких вони зазнають; цей набір може й повинен бути точно визначений [13, 310].

Для опису синтаксичних парадигм важливим є встановлення співвідношення між такими поняттями, як «структурна схема речення» і «модель речення». Структурна схема речення представлена певною сукупністю моделей речення. Це абстрактна схема побудови речення як еквівалента певної позамовної ситуації чи кількох взаємопов'язаних ситуацій позамовної дійсності, що перебувають у певних смислових відношеннях (причини, умови, наслідку, атрибутивних тощо). Структурна схема елементарного речення сформована валентністними характеристиками предиката, який є конститутивним компонентом речення, визначає його мінімальний семантичний склад і формальну репрезентацію засобами мови однієї позамовної ситуації. Модель речення – це формальна реалізація структурної схеми речення, відповідне граматичне наповнення, синтаксична репрезентація предиката, суб'єкта, об'єкта, адресата тощо. Структурна схема – це абстрактна синтаксична структура вербальної репрезентації мислительної діяльності людини, що має свої закономірності поєднання компонентів, модель речення – це конкретна реалізація, відповідне мовне наповнення структурної схеми у процесі комунікативної діяльності. Напр.: чотиривалентний предикат дії вимагає в лівобічній позиції суб'єкт дії, в правобічній – об'єкт дії, адресат та інструменталь з значенням знаряддя дії – це структурна схема

речення, що реалізована в такій моделі речення: називний відмінок іменника в позиції суб'єкта дії, підмета, дієслово з семантикою конкретної фізичної дії як репрезентант предиката дії, присудок, іменник у відмінковій формі знахідного відмінка чи родового як виразник об'єкта, прислівний другорядний член речення, поєднаний з дієсловом-присудком формою сильного керування, давальний безприменниковий чи родовий відмінок з прийменником *для* як виразники адресата дії, прислівний керований другорядний член речення, поєднаний з дієсловом формою напівсильного керування, форма орудного відмінка для вираження значення знаряддя дії, прислівний другорядний член речення, поєднаний з присудком формою слабкого керування (*Художник намалював картину другові маслом; Він написав записку для батьків олівцем*); предикат локативного стану зумовлює в лівобічній позиції суб'єкт стану, в правобічній – локатив. Це структурна схема речення, що представлена в такій моделі речення: називний відмінок іменника, підмет, в позиції суб'єкта дії, дієслово стану як виразник предиката, присудок, прийменниково-відмінкові форми орудного чи місцевого відмінків, виразники локативного компонента, прислівний другорядний член речення, пов'язаний з присудком формою слабкого керування (*Чоловік відпочиває під яблунею; Діти сидять на лавці*).

На думку Г.О.Золотової, категорії суб'єкта і предиката думки-речення реалізовані в різних моделях як часткові значення особи і її якісної чи кількісної характеристики, які виражені структурно-семантичними компонентами моделей у їхніх конкретно-типових формах. Відповідність основного категорійного значення основних частин мови в складі предиката основним категоріям позамовної дійсності, структурованої національною мовною свідомістю, є підґрунтям організації речення і його типології [4, 171].

Н.Ю.Шведова зазначає, що структурні схеми є абстракціями, відокремленими від безмежної кількості конкретних речень [10, 85]. Крім предикативності як граматичного значення, яке властиве всім структурним схемам, кожна зі структурних схем має власне значення – семантику схеми. Семантика структурної схеми речення утворена взаємодією таких факторів: 1) граматичним значенням її компонентів у їхньому відношенні один до одного (в однокомпонентних схемах – граматичним значенням компонента схеми); 2) специфічними для певної схеми лексико-семантичними характеристиками слів, що заповнюють в конкретних реченнях позиції її компонентів [10, 93].

Р.Якобсон вважає, що дискретні і елементарні інваріантні одиниці можуть під впливом набору трансформацій зазнавати значних змін щодо будь-яких рис, крім тих, які є для них визначальними [13, 312].

Перетворення структурної схеми речення, що охоплюють власне синтаксичні, формальні, перетворення базового речення у межах особово-способових дієслівних парадигм при збереженні структурної схеми речення і її загального значення, називатимемо внутрішньомодельними трансформаціями. А.П.Загнітко зазначає, що зміна дієслова-предиката в плані видо-часово-способовому одночасно зумовлює зміну всього речення. Ніяка інша морфологічна зміна не може навіть наблизитися за значущістю до цієї [3, 299]. Установити структурні типи речень і потім порівняти їх, на думку Р.Мразека, означає врахувати передусім те, як сформовано предикативне ядро речення, яке зумовлене характером головних членів речення, при цьому варто зважати на облігаторні детермінанти предикативного дієслова. Структура предикативного ядра, а отже, і репертуар типів речення в кожній мові певною мірою зумовлені вже планом морфологічним. Тут знаходять застосування такі фактори, як парадигматика способових форм, експліцитність форм дієслова «бути», наявність чи відсутність інфінітива тощо [7, 182].

П.Адамец пропонує як одиниці синтаксичної парадигми розглядати синтаксичні моделі речень на певному ступені розгорнутості з компонентами, охарактеризованими в лексичних класах, за потреби з погляду трансформаційних можливостей цих речень. Він називає їх охарактеризованими моделями речень, складниками таких моделей є форми речень, для яких вихідна форма загальної парадигми (охарактеризована модель речення) є ядерним реченням. При всіх перетвореннях (трансформаціях) зберігається лексичне наповнення компонентів ядерного речення і узагальнено-семантичні відношення між ними, а змінюється лише синтаксична структура. Він наводить приклади активних і пасивних конструкцій типу *Директор затвердив наказ – Наказ затверджений директором; Я запам'ятав її обличчя – Мені запам'яталося її обличчя*, зауважуючи, що кожна трансформація має свою комунікативну функцію (змінюється загальна перспектива повідомлення, модальність, стилістичне забарвлення тощо) [1, 212-214].

Семантико-синтаксичні перетворення структурної схеми базового речення, що передбачають вираження модально-волюнтативного відношення суб'єкта до дії, процесу, стану

тощо, передачу фазисних, експресивних, питальних і заперечних значень, потрактуємо як міжмодельні трансформації.

Отже, модифікаційну парадигму простого речення утворюють внутрішньомодельні трансформації і міжмодельні трансформації структурних схем речення як інваріанта, що реалізується в певних моделях речень.

Зміна моделі відображає зміну і структурної схеми речення, причому значимішою, як зауважує О.І.Москальська, є відмінність між внутрішньомодельними модифікаціями речення, що відбуваються у межах єдиної структурної схеми і не порушують тотожності моделі, і міжмодельними модифікаціями, тобто перетвореннями, що спричинюють зміни структурної схеми речення. До внутрішньомодельних синтаксичних процесів належать, з одного боку, регулярні реалізації моделі речення, а також синтаксичні процеси, такі як: розгортання, розширення, ускладнення структурної схеми речення, і з іншого боку, парадигматичні зміни форми речення. Специфіка останніх порівняно з іншими видами внутрішньомодельних модифікацій полягає в тому, що у межах однієї структурної схеми вони створюють систему форм речення, що перебувають у відношеннях багатомірних опозицій і слугують тим самим для вираження ряду граматичних значень рівня речення, напр.: розповідне – питальне – спонукальне, стверджувальне – заперечне, реальне – ірреальне. [6, 74].

Кожен одиничний компонент будь-якої мовної системи побудований на основі опозиції двох логічних протилежностей: наявність певної характеристики («маркованість») на протизагу її відсутності «немаркованість». Дві дихотомії – маркованість/ немаркованість і варіантність / інваріантність – нерозривно поєднані з вихідною суттю і призначенням мови.

Трансформаційні відношення – це опозитивні відношення між маркованими членами і немаркованим членом. Немає однозначного погляду на те, що саме слід розуміти під маркованим членом синтаксичної парадигми [13, 310 – 315].

Т.П.Ломтев убачає підставу для об'єднання речень в одну парадигму в граматичній категорії речення, яка може бути представлена різними моделями речення, оскільки засобами вираження категорії і є відмінності в моделях речення. Граматичні категорії речення відповідають таким властивостям: 1) семантичний зміст граматичної категорії поширюється на певну множинність речень; 2) кожна граматична категорія речення повинна членуватися, кожен член граматичної категорії повинен мати свою специфіку в семантиці і свої специфічні формальні властивості вираження цієї семантики; 3) члени однієї граматичної категорії повинні бути тотожними певною мірою. Він виділяє такі граматичні категорії речення: 1) ствердження / заперечення; 2) вид повідомлення: розповідне, питальне, спонукальне; 3) час; 4) модальність: а) реальність / гіпотетичність; б) модус існування: наявність, буттєвість, можливість, необхідність; в) суб'єктивна оцінка істинності чи неістинності повідомлення; 5) конвертованість; 6) визначеність, невизначеність, узагальненість, формальність предмета; 7) активність / деміактивність [5, 60 – 62].

Парадигматичні відношення Е.А.Седельніков розглядає як один з часткових виявів асоціативних відношень. Він зазначає, що речення як складна одиниця мови є одночасно членом кількох парадигматичних рядів і наводить приклад з реченням *Он читаєт*, яке входить до таких парадигматичних рядів: 1) за категорією часу; 2) за категорією модальності; 3) за категорією особи; 4) за категорією числа; 5) за категорією виду повідомлення [11, 70-71].

В.А.Белашапкина специфіку речення як синтаксичної одиниці убачає в тому, що воно виражає актуалізований інформативний зміст: дає назву певної ситуації, одночасно оцінюючи її реальність / ірреальність, часові характеристики щодо акту мовлення. Виділяючи два типи структурних схем речення – мінімальну, сформовану необхідною і достатньою кількістю компонентів, які передають інформативний зміст, співвідносячи з планом реальності / ірреальності і часу, та розширену, складниками якої є мінімальна структурна схема разом з суттєвими для семантичної структури компонентами. До мінімальної структурної схеми входять показники предикативності (особово-способові форми дієслова, дієслова-зв'язки як виразники граматичного значення реальності / ірреальності і часу, а також категорій числа, особи (роду)), якщо функціонує дієслово-зв'язка, то складником мінімальної схеми речення є іменна частина або прислівник, які разом зі зв'язкою формально репрезентують предикативність речення, третім компонентом схеми є компоненти, що визначають форму показників предикативності в категоріях числа, особи (роду) (передусім форма називного відмінка іменника). Вона виділяє відповідно мінімальні однокомпонентні структурні схеми (репрезентують односкладні речення), і двокомпонентні (репрезентують двоскладні) [12, 636 – 645].

Н.Ю.Шведова наголошує, що значення синтаксичного часу і способу, які формують категорію предикативності, мають своє формальне вираження і виявлені в системі протиставлень – форм речення, що і утворюють його граматичну парадигму, вихідною формою якої є форма теперішнього часу. Наявність категорії предикативності і спеціальних засобів її вираження, здатність до формальних змін для вираження різних об'єктивно-модальних значень вирізняє просте речення [10, 88].

Отже, внутрішньомодельні трансформації репрезентовані в моделях, що протиставлені за граматичними категоріями: 1) часу, 2) особи / роду; 3) числа.

Міжмодельні трансформації модифікаційної парадигми простого речення виражені в опозиціях: 1) ствердження / заперечення; 2) комунікативна мета (вид повідомлення): розповідне, питальне, спонукальне; 3) модальність: реальна / ірреальна; 4) активність / пасивність суб'єкта в синтаксичній конструкції.

Заперечення розглядають як універсальну мовну категорію, яка взаємодіє з категоріями предикативності, модальності, просодики, оцінки тощо. Залежно від теоретичного підходу, заперечення класифікують як синтаксичну (Н.О.Булах), морфо-синтаксичну (О.М.Пешковський), семантичну (Г.Вайнріх, Е.С.Кліма, Й.Якобз), прагматичну (П.Айзенберг, В.Гайнеманн, Л.М.Ляховицька, З.Шмідт), модальну (В.Г.Адмоні, В.В.Виноградов, О.Єсперсен) чи предикативну (І.В.Головнін, Е.В.Гулига) категорію. Ядро мовної категорії заперечення, на думку А.Паславської, формується логічним запереченням – оператором *хибно, що*, який перетворює зміст висловлення на протилежний. Однак об'єктивний аналіз заперечних речень диктує потребу розмежовувати щонайменше чотири, відносно автономних сфери дії заперечення – синтаксичну, семантичну, прагматичну та просодичну, в рамках якої заперечення отримує відповідну специфічну характеристику. Заперечення тісно пов'язане зі своїм позитивним проти членом – ствердженням. Разом вони утворюють бінарну опозицію, маркованим проти членом якої є заперечення. Маркованість заперечення виявляється і в плані формальної репрезентації – у вигляді морфологічно складніших конструкцій, і в плані семантичної інтерпретації та процесу сприйняття заперечних структур адресатом. Попри певну інформативну вторинність заперечних речень щодо стверджувальних, а також те, що для сприйняття заперечних речень потрібно більше часу, ніж для відповідних стверджувальних, заперечення відіграє дуже важливу, а інколи й вирішальну роль у пізнавальному процесі. Заперечні речення разом зі стверджувальними відображають об'єктивну дійсність і цим несуть позитивну інформацію про навколишній світ [8, 25 – 44].

Дослідниця залежно від того, яка структурна одиниця потрапляє в операційну ділянку заперечення, виділяє абсолютне заперечення, предикатне, контрастне, зміщене, лексичне. Найпоширенішим типом заперечень є, на її думку, предикатне, що має такі основні способи морфологічної реалізації: 1) афікс у складі повнозначного дієслова; 2) частка; 3) спеціальне допоміжне заперечне дієслово; 4) комбінації заперечної частки та допоміжного дієслова; 5) спеціальне дієслово-оператор [8, 114]. Вона зауважує, що заперечення предиката окремо чи без його аргументів чи навпаки не має жодного сенсу. Що стосується сирконстантів, заперечення може безпосередньо включати їх у сферу свого впливу або навпаки – потрапляти у сферу їхнього семантичного впливу [8, 243]. Отже, щодо семантично елементарного речення, сформованого валентністними характеристиками одного предиката, то заперечення є предикатне. Залежно від того, якого виразника синтаксичної схеми речення стосується заперечення виділяємо власне предикатне заперечення (*Письменник не опублікував твір; Майстри не будують дім;*) і заперечення, яке опосередковано стосується предиката, формально пов'язане з одним із зумовлених його валентністю іменникових компонентів (суб'єкт, об'єкт, адресат тощо), напр.: *Не письменник опублікував твір; Письменник опублікував не твір; Майстри будують не дім; Подарував картину не галереї.* У семантично неелементарному реченні заперечення є двох типів: предикатне і комплементарне (доповнювальне, ускладнювальне) неповне (часткове), якщо останнє пов'язане зі сферою дії іншого предиката, репрезентованого в базовій конструкції у згорнутому вигляді. Пор.: *Не майстри будують дім, а дилетанти* ← *Майстри не будують дім* та *Дім будують дилетанти.* Друга ситуація представлена у згорнутому вигляді: її виразником є компонент *дилетанти*, протиставні відношення між двома ситуаціями передає зіставно-протиставний сполучник *а*.

Наявність предикатного заперечення є репрезентацією міжмодельних трансформацій у модифікаційній парадигмі простого елементарного речення. Комплементарне заперечення є проміжним дериваційно-модифікаційним виявом структурної схеми речення.

За метою повідомлення (комунікативною настановою) Н.Ю.Шведова виділяє речення непитальні, які містять певне повідомлення, спрямоване до того, до кого звернено мовлення, мовець володіє інформацією і передає її іншому (іншим): він розповідає про щось як про реальне чи ірреальне, висловлює своє бажання, вимагає чи просить; і питальні, що за своєю первинною функцією містять пошук повідомлення: мовець інформує про те, що він хоче отримати інформацію від іншого (інших). Питальні речення або побудовані за власними зразками, або за зразками непитальних речень, виражаючи питання інтонацією переважно в поєднанні з певним словопорядком, спеціальними частками [10, 88].

Р.Мразек вважає, що необхідно досліджувати не лише основні, суто граматичні структури речення, але й типи похідні, з нашаруванням маркованої модальності чи емоційної оцінки. При дослідженні модальних типів варто звертати увагу не лише на об'єктивний модальний статус (ствердження, питання, заклик-побажання), а й суб'єктивно-модальні бачення мовця, де мають місце функціональні рухи у використанні засобів граматичних і лексичних; зрозуміло, що саме категоріальне синтаксичне оформлення цих значень мотивує необхідну синтаксичну компетенцію при вираженні подібних явищ [7, 181].

Трансформації, на думку О.І.Москальської, вирізняє перебудова структури речення при збереженні повної чи майже повної незмінності його лексичного складу, при цьому модель речення зазнає змін. Основну масу трансформацій рівня речення утворюють різноманітні види пасивної трансформації, що ґрунтуються на формах стану [6, 74 – 76].

І.Р.Вихованець наголошує, що називний, утворений унаслідок переміщення знахідного об'єкта в суб'єктну позицію речення, об'єднує значення суб'єктної позиції і значення вихідної форми знахідного, тобто виражає значення об'єктного суб'єкта. У формально-синтаксичному плані, виконуючи функцію підмета, подібний компонент не відрізняється від базового називного. Ускладнений супровідною об'єктною семантикою, називний суб'єкта стану функціонує в пасивних конструкціях, утворених від активних [2, 83]. Суб'єктне значення орудного зумовлене несумісністю в похідних пасивних конструкціях із предикатами результативного стану позиції називного із семантикою суб'єкта дії. Пасивна конструкція немовби складається з двох автономних частин, першу з яких становить власне-пасивна структура із предикатом результативного стану і називним об'єктного суб'єкта (носія пасивного стану), а другу, периферійну, – згорнута структура із предикатом дії, репрезентована орудним суб'єкта дії [2, 126].

Пасивні дієприкметники, що утворюються тільки від перехідних дієслів і характеризують ознаку як наслідок дії не активного діяча, а приписуваного йому стану як зовнішнього чинника, у сучасній українській мові є основними формами в організації пасивних конструкцій. Однак їхнє пасивне значення повністю реалізується тільки на рівні речення, коли дієприкметник є елементом предикативного центру, а словоформа орудного виражає значення діяча. М.Я.Плющ указує на те, що пасивна конструкція речення з дієприкметником ґрунтується на опозиції “активна / пасивна” [9, 16]. Напр.: *Дівчина переставила квіти зі столу на підвіконня* → *Квіти переставлені (дівчиною) зі столу на підвіконня*; *Композитор занотував симфонію* → *Симфонія занотована композитором*.

Отже, модифікаційну парадигму простого речення утворюють внутрішньомодельні трансформації і міжмодельні трансформації структурних схем речення як інваріанта, що реалізується в певних моделях речень. Перетворення структурної схеми речення, що охоплюють власне синтаксичні, формальні, перетворення базового речення у межах особово-способових дієслівних парадигм при збереженні структурної схеми речення і її загального значення, називатимемо внутрішньомодельними трансформаціями. Семантико-синтаксичні перетворення структурної схеми базового речення, що передбачають вираження модально-волюнтативного відношення суб'єкта до дії, процесу, стану тощо, передачу фазисних, експресивних, питальних і заперечних значень, потрактуємо як міжмодельні трансформації.

Маркованість визначаємо за такими опозиціями, що ґрунтуються на граматичних категоріях: 1) ствердження / заперечення; 2) вид повідомлення: розповідне, питальне, спонукальне; 3) час; 4) модальність: реальна / ірреальна; 5) особа / рід; 6) число; 7) активність / пасивність суб'єкта в синтаксичній конструкції.

Вивчення типів трансформацій у модифікаційній парадигмі речення відображає багатство синтаксичних конструкцій, здатних передавати позамовну ситуацію, співвідношення загального граматичного значення структурної схеми речення і конкретного граматичного значення моделі речення та її лексичного наповнення.

ЛІТЕРАТУРА

1. Адамец П. К вопросу о синтаксической парадигматике / П.Адамец // Языкознание в Чехословакии: [сб. статей 1956-1974 / под ред. А.Г.Широковой]. – М.: Прогресс, 1978. – С.209 – 215.
2. Вихованець І.Р. Система відмінків української мови / Іван Романович Вихованець. – К.: Наук. думка, 1987. – 231 с.
3. Загнітко А.П. Теоретична граматики української мови: Синтаксис / Анатолій Панасович Загнітко. – Донецьк: ДонНУ, 2001. – 662 с.
4. Золотова Г.А. Коммуникативные аспекты русского синтаксиса / Галина Александровна Золотова. – М.: Едиториал УРСС, 2003. – 368 с.
5. Ломтев Т.П. Предложение и его грамматические категории / Тимофей Петрович Ломтев. – М.: Изд-во Моск. ун-та, 1972. – 198 с.
6. Москальская О.И. Синтаксическая парадигматика и синтаксическая деривация / О.И.Москальская // Проблемы общего и германского языкознания. – М.: Изд-во Моск. ун-та, 1978. – С. 71 – 78.
7. Мразек Р. Типология славянского простого предложения / Р.Мразек // Языкознание в Чехословакии: [сб. статей 1956-1974/ под ред. А.Г.Широковой]. – М.: Прогресс, 1978. – С. 181 – 188.
8. Паславська А.Й. Заперечення як мовна універсалія: принципи, параметри, функціонування / Алла Йосипівна Паславська. – Львів: Видавничий центр ЛНУ ім. Івана Франка, 2005. – 290 с.
9. Плющ М.Я. Відмінкова словоформа в поліпредикативній конструкції / М.Я.Плющ // Мовознавство. – 1979. – № 1. – С. 13 – 19.
10. Русская грамматика: в 2 т. / [гл. ред. Н.Ю.Шведова.] – М. Наука, 1980. – Т. 2: Синтаксис. – 709 с.
11. Седельников Е.А. Структура простого предложения с точки зрения синтагматических и парадигматических отношений / Е.А.Седельников // НДВШ: Филол. науки. – 1961. – № 3. – С. 66 – 77.
12. Современный русский язык / [под ред. В.А.Белошапковой.] – М.: Высш. шк., 1989. – 800 с.
13. Якобсон Р. Избранные работы / Роман Якобсон / [под ред. В.А.Звегинцева]. – М.: Прогресс, 1985. – 456 с.

В статье рассмотрены типы трансформаций в модификационной парадигме простого элементарного предложения: выделены внутримодельные трансформации и междумодельные трансформации структурных схем предложения как инварианта, представленного в определенных моделях предложений. Определены грамматические категории, по которым происходит оппозиция моделей предложения.

Ключевые слова: модификационная парадигма простого предложения, структурная схема предложения, модель предложения, междумодельные трансформации, внутримодельные трансформации, грамматическая категория.

The article deals with the changes in the types of modification paradigm of the simple sentence, analyzes transformations in the model of the sentence and transformations between the models of the sentences of structure scheme as invariant, introduced in certain models of sentences. Defined grammatical categories under which the opposition of models sentences have taken place.

Keywords: modification paradigm of the simple sentence, the structure scheme of the sentence, the model of the sentence, transformation in the model of the sentence, transformation between the models of the sentences, grammatical category.